

Život rozvedených v církvi - P.Ing. Aleš Opatrný

Obsah

- 1. Jak může rozvedený člověk žít co nejlépe křesťansky ? 2**
- 2. Proč je dobré pořádat setkání rozvedených ?3**
- 3. Vztah rozvedených a církve 5**
- 4. Rozvedení a ostatní lidé 7**
- 5. Otázka dětí 9**
- 6. Čeho se musí rozvedený vyvarovat ? 10**
- 7. Rozvedení kteří uzavřeli druhé manželství 12**

1. Jak může rozvedený člověk žít co nejlépe křesťansky?

Dříve, než si na tuto otázku odpovíme, je třeba zopakovat několik základních bodů.

Manželství, platně uzavřené v katolické církvi, je nerozlučitelné. Je možné, že někdo má pochybnosti o tom, zda jeho manželství bylo skutečně platné či nikoli, zda splňovalo všechny podmínky, které má podle práva splňovat. Je samozřejmé, že většina lidí podmínky platnosti běžně nezná. Má-li tedy člověk pochybnosti o platnosti manželství, uzavřeného v katolické církvi, má se obrátit na svého duchovního správce nebo na některého člena církevního soudu, aby si celou věc osvětlil.

Zjistí-li se, že manželství bylo uzavřeno neplatně, pak se dá církevně soudním procesem dojít k potvrzení této skutečnosti a prohlásit dané manželství za neplatné od samého počátku (nikoli za rozvedené). Potom tedy může být uzavřen platný, ne druhý, ale vlastně první (byť v pořadí druhý) církevní sňatek.

Dospěje-li se naopak k závěru, že manželství bylo uzavřeno platně, pak přichází na řadu odpověď na výše položenou otázku: Jak může žít co nejlépe křesťansky člověk, jehož manželství bylo sice rozvedeno civilně, ale jako manželství před Bohem dále trvá?

Takový člověk buď zůstává sám nebo uzavřel nové, civilní manželství a podle toho, ve které z těchto dvou situací se nachází, bude hledat další řešení svého života.

2. Proč je dobré pořádat setkání rozvedených?

Někdo může pozvání na takové setkání pociťovat jako milou pozornost, jiný jako přímé osočení, jako by se o něm řeklo, že je nějaký divný.

Rozvod se však často považuje za něco, co je zcela přirozené a normální. To je dáno například tím, že ve velkých městech je počet rozvodů a trvajících manželství takřka jedna ku jedné. Statisticky tedy rozvod vypadá stejně normálně jako manželství.

Ale podíváme-li se do nitra člověka, do nitra lidské společnosti a do nitra rodiny, uvidíme, že rozvod je pro každého člověka břemenem a že většina lidí prožila následující věc - stáli před rozvodem a měli dojem, že toto je konečně řešení, že to je konec jejich trápení. Určitá trápení jistě přestanou, ale současně s tím se objevují trápení nová se kterými se nepočítalo. Rozvod tedy zpravidla není pociťován jako vstup do ráje.

Každý člověk s přibývajícími životními zkušenostmi poznává, že řadu nepříjemných, bolavých a obtížných věcí musí do svého života zakalkulovat a musí je nějak nést. Jde o to, zda je ponese pouze odevzdaně a trpně a v koutku duše bude naříkat, proč právě on měl takovou smůlu, a nebo zda bude aktivně hledat ve svém životě cestu, která je v daných možnostech tou nejlepší.

Řada křesťanů se po rozvodu snaží celou věc nějakým způsobem beze zbytku anulovat, jako kdyby žádný rozvod nebyl, a stejný postoj by čekali nejspíš i od církve. Jen menší část lidí se s minulostí aktivně vyrovnává. U těch, kteří uzavřeli nové manželství, bývá zpravidla velmi citlivým bodem přístup ke svátostem. Mnozí se pak koncentrují na to, jak věci zařídit, aby ke svátostem opět mohli. Možná, že to teď bude znít trochu tvrdě, ale je třeba uznat, že jsou v životě události, jejichž následky se sice dají minimalizovat, ale nedají se beze zbytku zlikvidovat. A zde je důležitá jedna věc - zda se soustředím jen a jen na to, co v životě nejde, a budu se snažit různými třeba i postranními cestami za každou cenu dosáhnout svého, nebo jestli na všechno a na všechny zatrpknou a prohlásím je za viníky svého stavu, nebo jestli rozšířím svůj obzor a budu se ptát, jak žít, abych svůj život udělal plodným.

Rozpad manželství je životní rána, která nikdy nezmizí beze stop, kterou není možné vyhojit bez následků. To bychom měli uznat. Ale na druhé straně tato rána není absolutní celoživotní diskvalifikací, která by znehodnotovala lidský život až do jeho konce.

Na to, jak po takové ráně co nejlépe žít, bychom se neměli ptát jen jako lidé, ale i jako věřící křesťané, kteří mohou i s touto utrpenou ránou svůj život naplnit a přinést co nejvíce dobrého.

Toto je v zásadě postoj církve. Církev ukládá pastýřům, aby se starali o všechny lidi, tedy i o ty, kteří si v životě s sebou nesou nějakou nezhojitelnou ránu. Takové rány jsou nejrůznější. Jsou lidé poznamenaní neustále se zhoršujícím sluchem, smrtí dítěte, tvrdou rodinnou výchovou atd., a jsou lidé, poznamenaní rozvodem. Katolická církev chce, aby se pastorační péče týkala všech těchto lidí. Jsou chvíle, kdy je dobré pozvat si tyto lidi zvlášť a mluvit s nimi o věcech, které je speciálně zajímají. Ale to nemůže být trvalé. Není možné udělat farnost rozvedených. A stejně tak to platí i o lidech v jakýchkoli jiných výjimečných situacích. Je nutné jim pomoci k tomu, aby mohli plnějším způsobem žít mezi ostatními lidmi, a to jak na pracovišti, tak v církvi.

Co samozřejmě není možné, je dát kouzelný recept, jenž by absolutně a beze zbytku odstranil

veškeré potíže z rozvodu vyplývající. Křesťanství dává člověku na jedné straně vysoký ideál mravní, náboženský a lidský, ale na druhé straně vždy počítá s člověkem, který více či méně tohoto ideálu nedosahuje, a pomáhá mu na cestě k němu. Pomáhá mu, aby k němu vydržel jít celý život a nikdy se neztratil, nikdy se nevzdal a neřekl: "To je moc těžké, od toho já jdu pryč."

A tak se musíme zabývat i pomocí těm lidem, kteří jsou od ideálu křesťanského života někdy trochu a někdy třeba i velmi a velmi daleko.

3. Vztah rozvedených a církve

V dalším výkladu se budeme opírat o apoštolskou adhortaci Jana Pavla II. Familiaris consorcio, jejíž podtitul zní O úkolech křesťanské rodiny v současném světě. Papež Jan Pavel II. ji v roce 1981 vydal jako shrnutí biskupské synody z října 1980, která se týkala právě otázky rodiny. Uvádí se zde mnoho užitečných věcí o rodině, manželství a životě v manželství. Některá místa jsou věnována i situacím těch, kteří se ve svém životě značně vzdálili od ideálu hlásaného církví.

"Ve své péči o ochranu rodiny po všech jejích stránkách, a ne jen po stránce náboženské, se biskupská synoda zabývala také některými situacemi, které jsou nábožensky, a často i občansko-právně neregulérní. V důsledku rychlých kulturních přeměn šíří se dnes, bohužel, tyto jevy i mezi katolíky, k nemalé škodě instituce rodiny jako takové, i lidské společnosti, jejíž je rodina základní buňkou."

První neregulérní situací, o které se zde mluví, je manželství na zkoušku. Jev, který sice existuje, ale který nemůžeme křesťansky schválit. Těmto lidem je potřeba pastoračně pomoci, aby našli lepší řešení.

Další odstavec se týká volného spojení. Volné spojení se velmi šíří a má hluboké psychologické kořeny. Pro většinu lidí je totiž velmi těžké se k něčemu definitivně zavázat, a tento svůj přístup vztahují i na manželství.

Adhortace mluví také o katolících, spojených jen občanským sňatkem, o rozvedených a rozloučených, kteří uzavřeli nový sňatek a nakonec o lidech bez rodiny. K otázce rozvedených a rozloučených Familiaris consorcio říká:

"Různé důvody, jako vzájemné nepochopení nebo neschopnost k meziosobním vztahům, mohou dovést platné manželství k bolestné a často nenapravitelné roztržce. Přirozeně, rozluka musí být pokládána za nejkrajnější prostředek, když se každý jiný pokus o nápravu ukázal bezvýsledným.

Osamocení a jiné obtíže jsou často údělem rozloučeného manžela, zvláště, když je nevinný. Takovým lidem musí obec věřících ještě více pomáhat. Má je zahrnout úctou, solidaritou, pochopením a konkrétní pomocí, aby dokázali zachovat věrnost i ve svých obtížných situacích. Ať jim pomáhá nalézat sílu k odpuštění, jak to přikazuje křesťanská láska, a ochotu přijmout případně znovu dřívější společenství života.

Podobný případ nastává u manžela, který se rozvedl, ale velmi dobře ví, že platné manželství je nerozlučitelné, a proto nevstupuje v žádný nový sňatek, nýbrž se snaží soustředit se výhradně na plnění svých rodinných povinností a na křesťanský život. Důsledkem toho je vzácné svědectví věrnosti a křesťanské stálosti před světem a před církví. Tím potřebnější je, aby církev neúnavně projevovala takovým lidem lásku a prakticky jim pomáhala. Přitom nic nebrání tomu, aby byli připuštěni ke svátostem."

Z předchozího odstavce vyplývá, že rozvedení nejsou žádní druhořadí křesťané. Je jasné řečeno, že právě o ně se má církev starat se zvýšenou péčí, neboť se nalézají ve velmi obtížné životní situaci. Jestliže i po rozpadu manželství zůstávají věrní svému manželskému závazku, zůstávají sami, a snášejí všechny nemalé obtíže s tím spojené, je potřeba v nich vidět svědky věrnosti a stálosti manželské slibu. Na jedné straně je rozpad manželství neštěstím, ale na

straně druhé je takto žijící člověk schopen dát opravu závažné svědectví víry a pravdivosti života. Toto ocenění nesmíme zůstat dlužni.

4. Rozvedení a ostatní lidé

Obrátíme-li ale pohled od papežského dokumentu ke zkušenostem běžného života, vidíme mnohdy něco zcela jiného. V okamžiku rozpadu manželství, a to se nemusí ještě nutně jednat o rozvod, pohlíží ostatní (a mám teď na mysli křesťany v kostele) na takové lidi svrchu. Řada z nich nemá ponětí o tom, jaký postoj by vůči této obtížné životní situaci měli vlastně zaujmout. Někteří to řeší velmi liberálně, když říkají: "Jen se rozveď, dneska se rozvádí každý druhý, aspoň budeš mít pokoj!" Taková rada však nikdy nikomu nepomůže. Člověk, který takto radí, k vám nikdy nepřijde, aby pomohl nést vaše starosti. Jeho žoviální řeč ho nic nestojí a vám nic nepřinese.

Na druhé straně jsou lidé, kteří se dívají na rozvedené, rozvádějící se, nebo na ty, kdo prožívají manželskou krizi, velmi svrchu a nepříznivě. Těm, na něž je takto pohlíženo, nelze pak říci nic jiného než vydržte. Vydržte, protože vaše vytrvalost v dobrém má větší naději na úspěch než (a nyní mi prosím odpusťte ten výraz) přihlouplost vašich bližních. Jestliže se člověk dívá na druhého svrchu, ať už k tomu má důvod jakýkoli, tak ho to zpravidla časem přestane bavit a přinejmenším se začne dívat svrchu na někoho jiného a vás nechá být. Ale setrvání v dobrém, to je hodnota, která nese ovoce. Je však zřejmé, že je to nesnadná cesta.

Naštěstí jsou i lidé citliví a moudří, lidé dobří, kteří si rozvedených, křesťanů v kritické životní situaci, všimnou a pomůžou jim.

Naopak rozvedení či rozvádějící se nesmí pohlížet na ostatní jako na nespravedlivě šťastné, jimž se nic neděje. To nakonec ani nebývá pravda, že by byli bez obtíží. Podíváme-li se hlouběji na život druhých, zjistíme, že i oni mají své starosti, svá trápení a bolesti. Je třeba si spíš vzít za svá slova Písma: "Berte na sebe břemena jedni druhých, tak naplníte zákon Kristův" (Ga 6, 2).

Jsme spolunositeli břemene jeden druhého, což ovšem neznamená, že můžeme vzít něčí břemeno plně na sebe. To by znamenalo, že on by přestal žít, už by neměl proč. Ale společně nést břemeno můžeme a křesťanská obec tím pomáhá rozvedenému nalézt sílu k odpuštění a také k přijetí všeho toho, co naplňovalo život v předchozích letech. Odpuštění druhým a přijetí vlastních neúspěchů a bolestí je klíčem k duševnímu a duchovnímu zdraví člověka. Bez toho není nikdo schopen ani vyrovnanosti, ani přiměřeného štěstí a co nejhůř, nemůže být tvůrcem pokoje a marně si bude stěžovat na druhé, že oni za všechno můžou.

Člověk, který podstoupil rozvod, ať už se cítí být vinen nebo nevinný, je v každém případě člověkem zraněným. A i když se na svém zranění podílel více či méně sám, je pro něho velmi těžké odpustit. Přesto je to nutné a může k tomu vést několik cest.

Odpustit například znamená angažovat se, (byť někdy pouze v duchu), ve věci dobra vůči tomu, kdo ublížil. Odpuštění znamená nechť si znovu vzpomínat na všechny možné hrůzy a nemít v sobě ani kousíček touhy po pomstě, nepřejícnosti, snahy hojit si vlastní zranění na druhém. Jizva po takovém zranění bude viditelná i po letech, ale rána nebude živá. A k tomu lze dojít jedině skrze odpuštění.

Je také nutné si uvědomit, že ten, kdo je rozvedený nebo rozloučený od stolu a od lože, není jediný, kdo trpí, kdo je nešťastný, není vždy tím, kdo je na tom hůř než ostatní. Je sice obtížen břemenem osamocení, ale v jeho životě je celá řada dalších světlých bodů a ty nesmí být kvůli jakémukoliv břemenu přehlédnuty. Obojí patří do celku života. Svým způsobem může

takovému člověku pomoci i vědomí, že je věrný tomu, co jednou řekl, což rozhodně není zanedbatelná hodnota.

Další věc je otázkou spíše psychologickou, než teologickou a týká se vztahů k druhým lidem. Člověk po rozvodu, a zejména katolík, se mnohdy stáhne do své ulity. Má dojem, že se stal druhořadou osobou a cítí se mezi lidmi, žijícími ve fungujících manželstvích, špatně. Buď je to dáno jeho závistí, nevyrovnaností s vlastním neúspěchem pocitem studu, nebo naopak podrážděnou reakcí okolí. Partneři opačného pohlaví pohlížejí často na rozvedeného jako na potenciálního narušitele jejich vlastního svazku. Pokud žije rozvedený ve větším městě, je jeho znovuzapojení do společnosti snažší. Spíš zde najde lidi, s nimiž se může přátelit a kamarádit. Třeba také rozvedené, ale i lidi svobodné nebo vstřícné, vyrovnané manžele. Na jednu věc je třeba dát si pozor a to na nebezpečí příliš exkluzivního vztahu k jednomu člověku, jenž by byl takovým vztahem postaven do role náhražky manželství, které nemůže být uzavřeno. Nejde v tomto případě jen o nebezpečí různých morálních problémů, ale též o to, že takovýto vztah "okupovaného" člověka nesmírně zatěžuje. Proto je nutné hledat vztah spíš k více lidem současně.

Je dobré stát pevně na tom, že jakožto rozvedený nejsem černá ovce, přítěž pro ostatní, nemám statut trpícího chudáka, kterého je potřeba nosit na rukou a nic od něj nepožadovat. Naopak, jsem normální člověk, jako každý druhý, a chci-li, aby na mne takto ostatní pohlíželi, pak musím počítat s tím, že na mne budou kladeny naprosto stejné nároky a požadavky, jako na jiné.

5. Otázka dětí

To je vždy velmi citlivá záležitost. Nebudeme zde mluvit o všech těch soudních potížích, řešících u koho má kdy dítě být či nebýt, zda se předává zdravé či nemocné. My se zaměříme na věci daleko závažnější.

Pokud je rozvedený člověk větší část života (dne, týdne) s dítětem nebo dětmi sám, musí si, bohužel, plně uvědomit jednu věc, a to že bude své dítě více či méně přetěžovat. Takový vztah je poněkud zvláštní, dítě do určité míry vždy supluje chybějícího partnera. Tato skutečnost se dá sice trochu zmírnit, ale nedá se zcela odstranit, zejména tam, kde jde o vztah jeden dospělý - jedno dítě.

Dítě je vždy takovým vztahem přetíženo a stejně je na tom i jeho rodič. Silné pouto je tedy oboustranné, a proto je třeba ho moudře a postupně korigovat. Dospělý se nesmí stát svému dítěti obzorem, u něhož končí jeho svět, ale milujícím rodičem, pro něhož zase naopak není celým světem jen jeho potomek a který si je odpovědně vědom toho, že dítě jednoho dne odejde. Pokud má rodič dětí víc, je pro něj nastalá situace z výše zmíněného hlediska jednodušší. Vztah se rozkládá na více dětí.

A pak je zde ještě jedna velmi důležitá věc. I když by byl otec dítěte sebestorší, je pro něj stále reálným tátou a ono k němu musí najít a neustále bude nacházet svůj vztah, který je nezbytný. I když může otec i rušivým způsobem zasahovat do výchovy dítěte, nemůže být dítě postaveno do situace, jakoby otec neexistoval. Totéž platí o matce.

V otázce výchovy je nutné, aby měl rodič někoho, s kým bude konfrontovat své názory a postoje vůči chybám a problémům dítěte. Tím se zbaví falešných starostí a problémů, vyvaruje se nepřiměřených reakcí na ně, přisoudí jim jen takovou důležitost, jakou doopravdy mají, a zaměří se pouze na to, co je konkrétní a skutečné. Ideální je, když tato konfrontace probíhá mezi rodičem a spřátelenými manžely nebo mezi rodičem a starší osobou, která je přibližně ve věku a postavení dědečka či babičky.

6. Čeho se musí rozvedený vyvarovat?

Člověk, který zůstal po rozvodu sám, se musí vyvarovat sebelítosti, jakožto základního životního postoje. Takový postoj je neúčelný a nesmyslný. Je důležité, aby přijal svou roli osamoceneného, a ne aby neustále koketoval s eventualitou nalezení nového životního partnera, kterou ale neuskuteční.

Kolísáním mezi stavem samota - nesamota uškodí nejvíce sám sobě. Je zcela normální, že rozvedeného čas od času napadne, jak by to bylo pěkné, kdyby si nějakého toho partnera (partnerku) přece jen našel. Ale pak je zapotřebí dovést tuto myšlenku do úplného konce, domyslet případný vztah se všemi jeho důsledky i těmi nepříjemnými, i s tím, že se v novém partnerovi mohou zopakovat ony protivné chyby partnera předchozího. Zvážit možné komplikace ve vztahu k dětem. Uvážit, že novým sňatkem si zřejmě uzavřu cestu ke svátostem. A nakonec se jasně a pevně rozhodnout pro další životní cestu, na níž chci setrvat. Stranit se po rozvodu druhých lidí by bylo, jak už je výše řečeno, opravdu chybou. Nicméně je velmi důležité nevěšet se svým bližním na krk (a to ani přátelům, ani sourozencům, ani rodičům) a zůstat plnohodnotným člověkem, který vytváří oboustranně přínosné vztahy, tedy člověkem, jakým rozvedený vždy byl. Návrat k rodičům po rozvodu nebývá zpravidla nijak šťastný. Jistě, někdy je to nezbytnost například kvůli bydlení, ale člověk se nemá v životě příliš vracet zpět.

A poslední věc je věcí víry. Rozvedení lidé jsou mnohokrát podezírání z nahrazování si vztahu manželského vztahem k Bohu. Ten, kdo si postaví Boha do role náhražky neexistujícího manželství, s vírou zpravidla za pár let skončí, mnohdy i dříve. Naopak člověk, který prožil v životě nějakou krizi, bolest, těžkost či trápení, je často člověkem s otevřenějším přístupem. Trápení či bolest zpravidla ukáže skutečné hodnoty života a pomůže je oddělit od toho, co je nedůležité. Proto lidé mnohdy právě skrze svou bolest dojdou k víře. Toho si je zapotřebí vážit a žít z toho. Jestliže tedy člověk v nejtěžší fázi svého života objeví živého Boha, který je neustále s ním, pak musí tento nosný vztah rozvíjet a dále na něm stavět a ne ho ukončit, jakmile těžkosti pominou.

Z čeho si člověk může v dobrém slova smyslu udělat náhradu za chybějící manželství, je práce pro druhé. Například žena, která se nestará o svého manžela, se může více starat o potřeby kostela nebo osamělých lidí ve farnosti. Nebo muž, který nemá rodinu, se může starat o výchovu ministrantů. To jsou věci samozřejmě dobré. Řada lidí dokáže tento volný prostor, vzniklý rozvodem, pozitivně využít a pak je to opravdu požehnání. Platí zde ovšem to, co bylo řečeno už dříve - rozvedený (rozvedená) si nesmí toho a ty, kterým pomáhá, přivlastnit. Není to ovšem vždy snadné dodržet, ale je to nutné. Jinak se jen připravují další a třeba i větší trápení.

Jestliže bychom udělali statistiku, sledující zastoupení rozvedených a ovdovělých mezi lidmi aktivně pracujícími ve farnostech, zjistili bychom, že je jich opravdu značné množství. Jsou to lidé, kteří dokázali svůj hendikep, který si třeba ani sami nezpůsobili, pozitivně využít. To je vždy dobrý výsledek.

A pomáhat si mohou rozvedení i mezi sebou navzájem. Ale ne tak, že utvoří spolek manželů, nadávajících na své bývalé manželky, a naopak. Člověk, který prošel tuto křížovou cestu má mnoho neocenitelných životních zkušeností, jimiž může posloužit druhým. Slova člověka, který prodělal rozvod, mají daleko větší váhu než slova toho, kdo o tom jen slyšel nebo četl. Rozvedený může radě lidí říci mnoho užitečného ohledně jejich rozhodování rozvod -

nerozvod nebo jejich eventuálního stavu po rozvodu. Zná své obtíže, a tak dokáže pochopit, že se někdo nachází v úplně stejné situaci, jen o několik let pozadu.

7. Rozvedení, kteří uzavřeli druhé manželství

Nejčastěji se vyskytujícím problémem je situace lidí, kteří po rozvodu uzavřeli druhé manželství. Pokud bylo první manželství uzavřeno s plným vědomím toho, že je uzavíráno na celý život, nemohou ho zneplatnit ani defekty, které by se v jeho průběhu vyskytly (tělesná nemoc, duševní nemoc, nevěra, hrubost atd.). Neplatnost manželství vzniká tam, kde něco z toho existovalo již před svatbou a nebylo rozpoznáno či znemožňovalo svobodný souhlas.

Problém vzniká, zjistí-li se, že první manželství je platné, že je jím člověk vázán až do smrti své nebo partnera, a přitom žije v manželství druhém, které nelze z nějakého závažného důvodu rozloučit. Ústředním bodem starostí takového člověka se pak mnohdy stane skutečnost, že nemůže chodit ke svátostem. Koncentruje se cele na to, jak zařídit, aby k nim mohl.

Může se stát, že bude říkat: "Já bych šel ke zpovědi, ale když já nemůžu," a přitom nebude činit pokání, nebude litovat svých hříchů a nebude o nich ani přemýšlet. Tak to bohužel dělá velká část těch, kteří ke svátostem nemohou.

Co všechno tedy smí člověk, který nesmí přistupovat ke svátostem, a jak může prožít co nejplnější křesťanský život?

V odpovědi na položenou otázku se přidržíme textu Familiaris consortio. Odstavec 84 hovoří o rozvedených, kteří uzavřeli nový sňatek:

"Bohužel, denní zkušenost ukazuje, že ten, kdo se rozvedl, většinou pomýšlí na nový sňatek, přirozeně nekatolicky uzavřený. Protože tu jde o zlo, které podobně jako jiné špatnosti stále více postihuje také katolické kruhy, musí se tento problém pečlivě a neprodleně řešit. Synodální otcové o něm výslovně jednali. Církev, zřízená k tomu, aby vedla všechny lidi, a zejména pokřtěné, ke spáse, nemůže jen tak opustit ty, kdo si vyhledali nový svazek, i když už byli s jedním partnerem spojeni svátostnou manželskou smlouvou. Proto bude neúnavně a usilovně nabízet takovým lidem spásonosné prostředky.

Duchovní správci ať si uvědomí, že jsou pro lásku k pravdě povinni dobře rozlišovat různé situace. Je rozdíl, jestli někdo přes upřímnou snahu zachránit dřívější manželství byl zcela nespravedlivě opuštěn, anebo jestli někdo rozvrátil církevně platné manželství svou těžkou vinou. Opět jiní uzavřeli nový sňatek s ohledem na výchovu dětí, a mnohdy jsou ve svědomí subjektivně přesvědčeni, že dřívější, nenapravitelně rozbité manželství nebylo nikdy platné.

Spolu se synodou bych chtěl duchovní správce a celé společenství věřících důrazně vybídnout, aby rozvedeným pomáhali se starostlivou láskou tak, aby se necítili odloučeni od církve. Vždyť jako pokřtění mohou, ba musí mít účast na jejím životě. Mají být vybízeni k tomu, aby naslouchali Božímu slovu, účastnili se oběti mše svaté, pravidelně se modlili, podporovali obec v jejích dílech bliženecké lásky a v iniciativách bojujících za spravedlnost, vychovávali děti v křesťanské víře, zachovali si kajícího ducha a konali skutky pokání, a tak aby den ze dne na sebe svolávali Boží milost. Církev se má za ně modlit, dodávat jim odvahy, projevovat se jim jako milosrdná matka, a tak je udržovat ve víře a v naději.

Avšak církev potvrzuje svou praxi opírající se o Písmo svaté a nepřipouští k eucharistickému

stolu věřící, kteří po rozvodu znovu uzavřeli sňatek. Nemohou být k němu připuštěni, protože jejich životní stav a jejich životní poměry jsou v objektivním rozporu se smlouvou lásky mezi Kristem a církví, kterou viditelně zjevuje a zpřítomňuje eucharistie. Mimoto je ještě jiný zvláštní, pastorační důvod: kdyby byli tito lidé připuštěni k eucharistii, uváděli by se věřící v omyl a zmatek ohledně učení církve o nerozlučitelnosti manželství.

Svátost smíření, která otevírá cestu k svátosti eucharistie, může být udělena jen těm, kdo litují, že porušili znamení smlouvy s Kristem a věrnosti k němu, a jsou upřímně ochotni žít tak, že to už nebude v rozporu s nerozlučitelností manželství. Konkrétně to znamená, že nemohou-li se muž a žena z vážných důvodů - například kvůli výchově dětí - rozejít, jak by byli povinni, 'zavážou se, že budou žít v úplné zdrženlivosti, totiž že se zdrží úkonů, které jsou vyhrazeny manželům'."

Není nejšťastnější říci, že člověk, který uzavřel druhé, civilní manželství, nemůže jít k přijímání, protože žije ve hříchu. Toto tvrzení se sice dá obhájit, ale není nejvýstižnější. Smlouva věrnosti mezi Kristem a církví je neporušitelná, je naprosto pevná a jasná (Ef 5, 21nn). Manželství je pak jejím obrazem. Věrnost Krista k církvi a věrnost manželů v manželství jsou navzájem si odpovídajícími obrazy. Také proto dává církev tak velký důraz na neporušitelnost platné manželské smlouvy. Druhé manželství je trvalým poraněním a porušením prvního svazku. Proto zde nelze říct ono Ježíšovo: "Jdi a nehřeš." Člověk, žijící v takovém svazku, se nalézá ve struktuře, která neodpovídá věrnosti Krista a církve.

Je zde tedy jediné možné řešení a to, že se "zavážou, že budou žít v úplné zdrženlivosti", tedy svobodně se rozhodnou, že budou žít jako bratr a sestra. Potom je nutné vyloučit věci omylu a pohoršení, to znamená, že budou chodit ke svátostem tam, kde lidé nevědí, že jsou rozvedení.

Avšak k takovému řešení je nutno přistupovat s největší opatrností a až po vzájemném, nevynuceném souhlasu. Jinak se může ze zbožných důvodů stát z druhého manželství peklo. Není možné, aby byl jeden z partnerů k takovému kroku přinucen jen proto, že druhý má silnější náboženskou motivaci.

I když se manželé k něčemu takovému rozhodnou, nemohou nikdy slíbit, že svůj slib nikdy neporuší. Stejně tak, jako nikdy nemůžeme říct, že ten a ten hřích nikdy neuděláme. My pouze můžeme chtít ho neudělat. Čili ani zde není na místě úzkostlivost. Může se stát, že se rozhodnutí o vzájemné zdrženlivosti ze slabosti poruší. Pak je zde namísto cesta k pokání. Ne že by se nic nestalo, ale je to napravitelné. Je však také zapotřebí znovu odpovědně zvážit a popřípadě konzultovat se zpovědníkem, zda život ve vzájemné zdrženlivosti je pro oba manžele stejně chtěný a stejně únosný a zda je opravdu jejich společnou cestou.

Řešení žít jako bratr a sestra připadá v úvahu spíše pro starší manžele, ale také ne pro všechny, a přichází v úvahu pouze tenkrát, jestliže k tomu oba mají dostatečný motiv a jsou schopni tento svůj stav dostatečně a bez velkých škod naplnit. Pokud by se s tím člověk nedokázal vyrovnat, mohl by poškozovat celé své okolí. Toto řešení tedy nelze doporučit každému, ale je možné k němu třeba po letech dospět.

Vraťme se nyní k problému lidí, žijících ve druhém manželství, kteří nemohou přistupovat ke svátostem. Jakožto pokřtění musí mít účast na životě církve a mají být proto vybízeni k tomu, aby naslouchali Božímu slovu, účastnili se oběti mše svaté, pravidelně se modlili, vykonávali skutky pokání atd.

Dnešní forma zbožnosti u nás katolíků v této zemi je většinou taková, že lidé chodí především na mši svatou a cestu bez svatého přijímání považují za téměř marnou. Jsou sice kraje, kde lidé chodí ke zpovědi zásadně jednou do roka a k přijímání třikrát, ale to není ten nejčastější případ.

V prvních třech stoletích se slavila eucharistie jen jednou za týden. Nejdříve v noci ze soboty na neděli a potom, od roku 313, v neděli. Ke každodennímu slavení eucharistie se přešlo až mnohem později.

Byla v historii období, kdy se chodilo ke svatému přijímání velmi zřídka. Například sv. František nebo sv. Terezie Veliká mluví o svatém přijímání jako o výjimečných bodech duchovního života. To však na druhou stranu neznamená, že by svaté přijímání bylo něčím zbytečným, ale jde jen o to vidět, že dokonce i pro světce, žijící s Bohem velmi intenzívně, byla eucharistie v některých dobách vzácnou událostí.

Je tedy důležité, aby se člověk nekoncentroval na to, co nemůže, ale na to, co může. Především může a má, jako všichni křesťané bez rozdílu, věřit Bohu a modlit se k němu. Když se to takto řekne, vypadá to jako velmi slabá útěcha, ale uvažme jednu věc: Modlitba je velkou šancí a velkou konkrétní službou druhým lidem. A dále - nikdo nemůže a ani nechce zabránit rozvedenému, žijícímu ve druhém manželství, v naslouchání Božímu slovu, v životu z něho a a v tom, aby byl svědkem vzkříšeného Krista.

Práce pro spravedlnost a zmírnění nouze druhým, to není jen náhradní program, to je program určený všem křesťanům, tedy i těm, kteří nemohou přistupovat ke svátostem. A jak víme z Písma, jsou to skutky, které mají před Bohem velkou cenu.

I pro rozvedené je nutné, stejně jako pro ostatní křesťany, smířovat se každý den s lidmi i s Bohem a prosit ho za odpuštění, i když to není koncentrováno do svátosti smíření.

Existují případy, kdy se lidé snaží proklouznout ke svátostem různými pololegálními způsoby. Nelze je doporučit. Nejen, že obcházejí legitimní stanoviska církve, ale vlastně nic neřeší. A není možné, aby zpovědník řekl: "Já to беру na sebe, klidně k přijímání jděte." Pouze Pán Ježíš vzal na sebe naše hříchy a za svůj život je odpovědný před Bohem každý sám.

Pokud mají manželé z neplatného manželství děti a ty jsou ještě nepokřtěné, nemusí mít obavy, že by pokřtěny být nemohly. Ve svátosti křtu závisí na víře rodičů a ne na platnosti jejich sňatku. Odmítne-li kněz pokřtít dítě, jehož rodiče nemohou uzavřít platný církevní sňatek, je dobré obrátit se na biskupa. Ne se stížností, ale spíš s prosbou o pomoc v dané situaci, o klidné zvážení všech okolností.

Nepokřtěný dospělý, žijící v neplatném manželství, může být přijat do katechumenátu, který byl odjakživa chápán jako opravdová účast na životě církve. Křest samotný bývá zpravidla odložen do doby, kdy bude katechumenova situace nějak napravitelná. Někdy je vše řešitelné jen užitím některých z privilegií (Pavlovo, Petrovo). Ale o tom je třeba se poradit se zkušeným církevním právníkem.

Obavy rodičů vysvětlit popravdě svým dětem, proč nemůžou ke svátostem, jsou zbytečné. Děti je za to ani neopustí, ani jimi nepohrdnou. Naopak to pro ně může být dobrá zkušenost pro jejich budoucí manželství, poznají, jak závažná věc manželství je.

Poslední věc, o které budeme na tomto místě mluvit, zní možná poněkud drsně, ale přesto je nutné se o ní zmínit. Je to otázka úmrtí partnera z prvního, civilně rozvedeného, manželství. Zemře-li muž (žena) z prvního, církevně platného a civilně rozvedeného, manželství, je jeho partner volný pro uzavření druhého platného sňatku. I když je rozvedený, může za předpokladu, že i jeho nový partner není vázán dřívějším platným manželstvím, uzavřít platný církevní sňatek.

A na závěr malé povzbuzení - nemějte dojem, že nedají-li se věci vyřešit beze zbytku a hned, nedají se vyřešit vůbec, nemá již cenu se o ně starat a nemá ani význam snažit se o něco dalšího. Každá životní cesta, kterou člověk projde ve víře s Bohem (a třeba i bez svátostí) má svou velkou hodnotu pro něho i pro druhé. Je jen třeba hledat cesty spravedlivé, dobré a schůdné a ne jen naříkat nebo nadávat na někoho, kdo vlastně není prvou příčinou mých nesnází. Protože manželství uzavírají a porušují lidé, my sami - ne církve nebo Bůh za nás a místo nás. Proto ani církve ani Boha ba ani druhé lidi nemůžeme nikdy s konečnou platností vinit za své nezdary. Ale můžeme od nich hledat pomoc v situaci, kterou jsme si buď sami zavinili, nebo do které nám "pomohli" jiní. A o tuto pomoc a o nalezení dobré životní cesty šlo především i v tomto setkání.

(zdroj: P. Aleš Opatrný Th.D. www.pastorace.cz)